Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 6 septembrie 2012 [1]

Cauza C-456/11

Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts,Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG,Krones AG
împotriva
Samskip GmbH

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Landgericht Bremen (Germania)]

„Cooperare judiciară în materie civilă — Recunoașterea și executarea hotărârilor — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Noțiunea «hotărâre» — Hotărâre prin care instanța unui stat membru se declară necompetentă — Hotărâre întemeiată pe constatarea validității și a domeniului de aplicare al unei clauze de atribuire a competenței instanțelor islandeze — Efect — Domeniu de aplicare”

1. O hotărâre prin care o instanță a unui stat membru declară, în cadrul dispozitivului, că „nu are competență jurisdicțională” după ce, în cadrul considerentelor, a recunoscut validitatea unei clauze de atribuire a competenței instanței unui stat terț obligă instanța unui alt stat membru, sesizată cu aceeași cerere, să se declare de asemenea necompetentă?

2. Aceasta este, în esență, întrebarea adresată de Landgericht Bremen (Germania) în cadrul unei acțiuni inițiate de Krones AG și de asigurătorii săi împotriva Samskip GmbH pentru a obține repararea prejudiciului care ar fi fost cauzat în timpul transportului de mărfuri.

3. Prin intermediul acestei întrebări, Curtea este invitată să interpreteze articolul 32 și articolul 33 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [2], care privesc definirea noțiunii „hotărâre”, în sensul Regulamentului nr. 44/2001, și, respectiv, principiul recunoașterii automate a oricărei „hotărâri” pronunțate într-un stat membru.

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74.

I – Cadrul juridic

4. Considerentele (2), (6), (15) și (16) ale Regulamentului nr. 44/2001 sunt redactate după cum urmează:

„(2) Anumite disparități între normele interne care reglementează competența judiciară și recunoașterea hotărârilor împiedică buna funcționare a pieței interne. Adoptarea de dispoziții care să unifice normele referitoare la conflictele de competență în materie civilă și comercială și la simplificarea formalităților în vederea recunoașterii și executării rapide și simple a hotărârilor de către statele membre legate prin prezentul regulament este indispensabilă.

[...]

(6) Pentru atingerea obiectivului liberei circulații a hotărârilor în materie civilă și comercială este necesar și oportun ca normele care reglementează competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor să fie reglementate de un instrument juridic comunitar cu caracter imperativ și de aplicare directă.

[...]

(15) În interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se reducă la minimum posibilitatea apariției procedurilor concurente și să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile. Trebuie să fie prevăzut un mecanism clar și eficace de rezolvare a cazurilor de litispendență și de conexitate, precum și de înlăturare a problemelor care decurg în urma divergențelor interne referitoare la determinarea datei la care se consideră că o cauză este pendinte. În sensul prezentului regulament, este necesar ca data în cauză să fie definită în mod independent.

(16) Încrederea reciprocă în administrarea justiției la nivel comunitar justifică recunoașterea de plin drept a hotărârilor pronunțate într-un stat membru fără să fie necesară, cu excepția contestațiilor, recurgerea la o altă procedură.”

5. Articolul 32 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„În sensul prezentului regulament, «hotărâre» înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, cum ar fi decizie, sentință, ordonanță sau mandat de executare, precum și stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată.”

6. Articolul 33 din acest regulament are următorul cuprins:

„(1) O hotărâre pronunțată într-un stat membru este recunoscută în celelalte state membre fără să fie necesar să se recurgă la vreo procedură specială.

(2) În cazul unei contestații, orice parte interesată care invocă pe cale principală recunoașterea unei hotărâri poate solicita, în conformitate cu procedurile prevăzute în secțiunile 2 și 3 din prezentul capitol, ca hotărârea să fie recunoscută.

(3) Dacă recunoașterea este invocată pe cale incidentală înaintea unei instanțe a unui stat membru, aceasta din urmă este competentă în materie.”

7. Potrivit articolului 34 din regulamentul menționat:

„O hotărâre nu este recunoscută:

1. dacă recunoașterea este vădit contrară ordinii publice a statului membru solicitat;

2. dacă actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent nu a fost comunicat sau notificat pârâtului care nu s-a înfățișat în timp util și într-o manieră care să-i permită acestuia să-și pregătească apărarea, dacă pârâtul nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii atunci când a avut posibilitatea să o facă;

3. dacă aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-un litigiu între aceleași părți în statul membru solicitat;

4. dacă aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț între aceleași părți într-o cauză având același obiect și aceeași cauză, cu condiția ca hotărârea pronunțată anterior să întrunească condițiile necesare pentru a fi recunoscută în statul membru solicitat."

8. Articolul 35 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„(1) De asemenea, o hotărâre nu este recunoscută dacă sunt nesocotite dispozițiile din secțiunile 3, 4 și 6 din capitolul II sau într-unul din cazurile prevăzute la articolul 72.

(2) La verificarea temeiurilor de competență prevăzute în alineatul precedent, autoritatea solicitată este legată de constatările de fapt pe baza cărora instanța din statul membru de origine și-a întemeiat competența.

(3) Fără a aduce atingere dispozițiilor alineatului (1), competența instanței din statul membru de origine nu poate fi revizuită. Criteriul ordinii publice prevăzut la articolul 34 punctul 1 nu poate fi aplicat normelor în materie de competență."

II – Acțiunea principală

9. Krones AG, societate germană având drept asigurători de transport pe Gothaer Allgemeine Versicherung AG, pe ERGO Versicherung AG, pe Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts și pe Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG [3], care vânduse o instalație de fabricare a berii unei întreprinderi mexicane, a însărcinat pe Samskip GmbH, filiala germană a Samskip Holding BV, întreprindere de transport și de logistică înființată în Islanda și stabilită în Rotterdam (Țările de Jos), cu organizarea și realizarea transportului acestei instalații din Belgia în Mexic, pe baza unui conosament care cuprindea o clauză atributivă de competență în favoarea instanțelor islandeze.

10. Susținând că încărcătura a fost deteriorată în timpul transportului, destinatarul și Gothaer și alții au chemat în judecată societatea Samskip GmbH, la 30 august 2007, în fața instanțelor belgiene.

3 — Denumiți în continuare „Gothaer și alții".

11. Printr-o hotărâre de desfiinţare a hotărârii anterioare, pronunţată la 5 octombrie 2009, cour d'appel d'Anvers (Curtea de Apel din Anvers) (Belgia) a declarat, în dispozitivul hotărârii sale, că „nu are competenţă jurisdicţională" după ce apreciase, în considerentele acesteia, că clauza de conosament prin care fusese atribuită competenţa instanţelor islandeze era valabilă şi că, în cazul în care Gothaer şi alţii puteau să acţioneze ca succesori în drepturi ai Krones AG, aceste societăţi trebuiau să respecte clauza menţionată.

12. Întrucât Krones AG şi Gothaer şi alţii au introdus, în luna septembrie 2010, o nouă acţiune în despăgubire în faţa instanţelor germane, Landgericht Bremen, ridicând problema efectelor juridice produse de hotărârea pronunţată în Belgia, a hotărât, prin decizia din 25 august 2011, să suspende judecarea cauzei.

III – Întrebările preliminare

13. Landgericht Bremen a adresat Curţii următoarele trei întrebări preliminare:

„1) Articolele 32 şi 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că noţiunea «hotărâre» include de asemenea, în principiu, acele hotărâri care se limitează la constatarea faptului că nu sunt îndeplinite condiţiile procedurale de admisibilitate (hotărâri privind admisibilitatea)?

2) Articolele 32 şi 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că noţiunea «hotărâre» include de asemenea o hotărâre definitivă prin care se constată necompetenţa internaţională a unei instanţe ca urmare a existenţei unei clauze atributive de competenţă?

3) Având în vedere jurisprudenţa Curţii de Justiţie cu privire la principiul extinderii efectelor (Hotărârea Curţii din 4 februarie 1988, Hoffmann, 145/86, Rec., p. 645), articolele 32 şi 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că fiecare stat membru este obligat să recunoască hotărârile instanţei unui alt stat membru cu privire la eficacitatea unei clauze atributive de competenţă încheiate între părţi, în cazul în care, conform dreptului naţional al primei instanţe sesizate, constatarea privind validitatea clauzei atributive de competenţă are autoritate de lucru judecat, chiar dacă această decizie face parte dintr-o hotărâre privind admisibilitatea prin care se respinge acţiunea?"

IV – Analiza noastră

A – *Observaţii introductive*

1. Cu privire la admisibilitatea şi la sfera întrebărilor preliminare

14. Pentru a preciza sfera acestor întrebări, trebuie subliniat că acţiunea principală se înscrie în cadrul unei proceduri de recunoaştere pe cale incidentală a unei hotărâri prin care cour d'appel d'Anvers a declarat că „nu are competenţă jurisdicţională". Deşi, în opinia Landgericht Bremen, această hotărâre este calificată drept „Prozessurteil" (hotărâre privind admisibilitatea) în dreptul german, nu este mai puţin adevărat că prima întrebare, care priveşte ansamblul hotărârilor care „se limitează la constatarea faptului că nu sunt îndeplinite condiţiile procedurale de admisibilitate", este prea generală.

15. La fel ca Krones AG şi Gothaer şi alţii, considerăm că răspunsul Curţii trebuie să se limiteze la ceea ce este strict necesar pentru soluţionarea acţiunii principale.

16. În acest sens, propunem să examinăm împreună primele două întrebări preliminare, reformulându-le. Astfel, prin intermediul acestor două întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească, în esență, dacă noțiunea „hotărâre”, în sensul articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001, include o hotărâre prin care instanța unui stat membru își declină competența în temeiul unei clauze atributive de competență, chiar dacă această hotărâre ar fi calificată drept „hotărâre privind admisibilitatea” în dreptul statului membru solicitat.

17. În ceea ce privește a treia întrebare, trebuie subliniată ambiguitatea expresiei „constatarea [...] are autoritate de lucru judecat”. Deși această expresie pare să facă trimitere la epuizarea căilor de atac, din decizia de trimitere rezultă că îndoielile exprimate de Landgericht Bremen provin în realitate din faptul că constatarea în litigiu, referitoare la competența instanțelor islandeze în temeiul clauzei atributive de competență, figurează în cadrul considerentelor deciziei, iar nu în dispozitivul acesteia.

18. În consecință, considerăm că trebuie să înțelegem cea de a treia întrebare preliminară în felul următor. Este vorba despre a stabili, în cazul unui răspuns afirmativ la primele două întrebări preliminare, dacă articolele 32 și 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că instanța în fața căreia se invocă recunoașterea unei hotărâri prin care instanța unui alt stat membru și-a declinat competența în temeiul unei clauze atributive de competență este obligată să urmeze constatarea referitoare la validitatea și domeniul de aplicare al acestei clauze, care figurează în considerentele hotărârii.

2. Cu privire la admisibilitatea observațiilor prezentate de Confederația Elvețiană

19. Confederația Elvețiană este parte la Convenția privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, semnată la Lugano la 30 octombrie 2007[4]. Convenția de la Lugano, numită „paralelă”, extinde în ceea ce privește Regatul Danemarcei, Republica Islanda, Regatul Norvegiei și Confederația Elvețiană cvasitotalitatea normelor care sunt consacrate în Regulamentul nr. 44/2001 și, în special, cele privind definirea noțiunii de hotărâre care poate fi recunoscută, precum și modalitățile de recunoaștere. Interpretarea pe care Curtea o va da articolelor 32 și 33 din acest regulament va fi, așadar, luată în considerare în vederea interpretării articolelor corespunzătoare care figurează în Convenția de la Lugano.

20. În temeiul dispozițiilor articolului 64 punctul 1 din Convenția de la Lugano coroborate cu cele ale articolului 2 din Protocolul 2 privind interpretarea uniformă a convenției și comitetul permanent, Confederația Elvețiană poate prezenta în fața Curții, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, observații în cadrul prezentei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare referitoare la interpretarea Regulamentului nr. 44/2001.

B – *Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară*

21. Prin intermediul primelor două întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să se stabilească, în esență, dacă noțiunea „hotărâre”, în sensul articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001, include o hotărâre prin care instanța unui stat membru își declină competența în temeiul unei clauze atributive de competență, chiar dacă această hotărâre ar fi calificată drept „hotărâre privind admisibilitatea” de dreptul statului membru solicitat.

4 — JO 2009, L 147, p. 5, denumită în continuare „Convenția de la Lugano”.

1. Observațiile părților

22. Samskip GmbH, guvernele german, belgian, austriac și elvețian, precum și Comisia Europeană, pe de o parte, și Krones AG și Gothaer și alții, pe de altă parte, interpretează articolul 32 din Regulamentul nr. 44/2001 în mod diametral opus.

23. În opinia primelor părți menționate, noțiunea de hotărâre include hotărârile prin care instanța se pronunță cu privire la competența internațională în temeiul unei clauze atributive de competență.

24. Întemeindu-se pe modul de redactare și pe geneza articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001, precum și pe economia generală și pe obiectivele acestui regulament, Samskip GmbH subliniază că ar fi contrar obiectivului de instituire a unui spațiu judiciar european uniform să se excludă în mod general din domeniul de aplicare al articolelor 32 și 33 din regulamentul menționat hotărârile care ar fi calificate drept „hotărâri privind admisibilitatea”, fie în temeiul dreptului statului membru de origine, fie în temeiul dreptului statului membru solicitat. În opinia Samskip GmbH, deși este posibil să se ridice problema dacă anumite hotărâri intermediare privind aspecte de procedură, precum o somație adresată unei părți de a se înfățișa personal în fața instanței sau o hotărâre prin care se dispune o măsură de cercetare judecătorească, pot fi calificate drept „hotărâri”, în sensul articolelor 32 și 33 din Regulamentul nr. 44/2001, această problemă este lipsită de aplicare practică întrucât astfel de hotărâri nu pot produce efecte transfrontaliere obligatorii. În schimb, o hotărâre prin care o cerere este declarată inadmisibilă ca urmare a necompetenței instanței sesizate și prin care se finalizează judecata poate produce efecte dincolo de frontiere și trebuie, așadar, să fie recunoscută. În caz contrar, reclamantul ar putea ignora această hotărâre și ar putea formula o nouă acțiune în fața unei instanțe a unui alt stat membru, ceea ce ar fi contrar obiectivului Regulamentului nr. 44/2001, de prevenire a procedurilor duble sau paralele și a hotărârilor potențial contradictorii.

25. Guvernul german consideră, în același sens, că din economia, din obiectul și din finalitatea Regulamentului nr. 44/2001 rezultă că hotărârile privind admisibilitatea referitoare la constatarea competenței sau la lipsa competenței internaționale trebuie considerate hotărâri care pot fi recunoscute, precizând totodată că efectul acestei recunoașteri nu poate depăși această constatare. În opinia acestui guvern, care face trimitere la Raportul referitor la Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, elaborat de domnul Jenard [5], principiul extinderii efectelor, elaborat de Curte în privința hotărârilor pronunțate pe fond [6], trebuie transpus în ceea ce privește o hotărâre privind admisibilitatea prin care instanța de origine declară că are sau că nu are competență internațională. Făcând referire la considerentele (2) și (15), precum și la articolul 27 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001, acesta consideră, în plus, că un sistem întemeiat pe norme care pot fi interpretate cu aceeași autoritate de orice instanță din cadrul Uniunii Europene [7] se aplică competenței internaționale a instanțelor statelor membre și că constatările referitoare la competență făcute de instanțele unui stat membru trebuie admise de instanțele altor state membre.

26. Guvernul belgian consideră că lipsa unei definiri precise a noțiunii de hotărâre în Regulamentul nr. 44/2001 permite o interpretare extensivă, care este în conformitate cu jurisprudența Curții [8].

27. Susținând că dezbaterea ar trebui să aibă ca punct de plecare necesitatea unei interpretări în favoarea integrării, guvernul austriac, care face referire la Raportul Jenard și la Raportul referitor la Convenția din 9 octombrie 1978 privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord la Convenția privind competența judiciară, recunoașterea și

5 — JO 1979, C 59, p. 1, denumit în continuare „Raportul Jenard”.

6 — Guvernul german face referire la Hotărârea Hoffmann, citată anterior (punctul 11), precum și la Hotărârea din 28 aprilie 2009, Apostolides (C-420/07, Rep., p. I-3571, punctul 66).

7 — Hotărârea din 27 aprilie 2004, Turner (C-159/02, Rec., p. I-3565, punctul 25).

8 — Hotărârea din 14 octombrie 2004, Mærsk Olie & Gas (C-39/02, Rec., p. I-9657).

executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, precum și la Protocolul privind interpretarea acesteia de către Curtea de Justiție, elaborat de domnul Schlosser[9], arată că hotărârea pronunțată de cour d'appel d'Anvers, care a stabilit definitiv raporturile juridice ale părților în litigiu, trebuie, fie și numai în interesul unei coerențe cât mai mari a deciziilor adoptate în cadrul Uniunii, să intre sub incidența noțiunii „hotărâre", în sensul articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001, și să beneficieze de regimul de recunoaștere prevăzut la articolul 33 din acest regulament.

28. Guvernul elvețian subliniază că nici regulamentul menționat, nici Convenția de la Lugano nu disting între hotărârile privind admisibilitatea și hotărârile pronunțate pe fond. Acesta adaugă că problema dacă o hotărâre poate fi recunoscută sau executată nu poate depinde de calificarea hotărârii în statul de origine. Susținând că hotărârile care „se limitează la constatarea faptului că nu sunt îndeplinite condițiile procedurale de admisibilitate" nu constituie o categorie omogenă, guvernul elvețian consideră că trebuie să se verifice dacă hotărârea a cărei recunoaștere este solicitată privește o condiție de admisibilitate uniformizată prin Regulamentul nr. 44/2001 și prin Convenția de la Lugano și dacă, potrivit dreptului statului de origine, această hotărâre produce un efect obligatoriu care depășește sfera procedurii de origine, ceea ce presupune ca instanța de origine să fi examinat această condiție de admisibilitate în deplină cunoștință de cauză, iar nu doar în mod sumar.

29. Întemeindu-se, la fel ca Samskip GmbH, atât pe modul de redactare a articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001, cât și pe economia generală a acestui regulament și pe obiectivul său, astfel cum rezultă în special din considerentele (2) și (6) ale acestuia, Comisia consideră că trebuie să se admită că o hotărâre care se limitează la declararea inadmisibilității unei acțiuni ca urmare a lipsei competenței internaționale intră, la fel ca o hotărâre pronunțată pe fond, în domeniul conceptual al noțiunii „hotărâre", în sensul articolului 32 din acest regulament. În opinia Comisiei, excluderea recunoașterii hotărârilor privind admisibilitatea ar aduce atingere liberei circulații a hotărârilor în materie civilă și comercială, precum și securității juridice. Comisia subliniază, în plus, că articolul 35 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001 exclude verificarea competenței instanțelor statului membru de origine și prevede că criteriul ordinii publice nu poate fi aplicat normelor în materie de competență, în timp ce articolul 36 din acest regulament prevede că hotărârea statului membru de origine nu poate face obiectul unei revizuiri pe fond. Comisia susține de asemenea că, dacă, conform Raportului Jenard, hotărârile care nu au dobândit încă autoritate de lucru judecat pot fi recunoscute, același lucru trebuie să fie valabil *a fortiori* și în ceea ce privește hotărârile prin care instanța se pronunță definitiv cu privire la competența internațională.

30. Krones AG susține poziția contrară și face trimitere la conținutul unui document elaborat la cererea sa de domnul Geimer[10], anexat la observațiile formulate de aceasta, din care rezultă că, „potrivit unei doctrine care se dezvoltă tot mai mult", articolul 32 din Regulamentul nr. 44/2001 ar privi numai hotărârile pronunțate pe fond, iar nu cele prin care a fost respinsă acțiunea pentru motivul necompetenței internaționale a instanței sesizate.

31. Susținând că hotărârile privind admisibilitatea nu sunt hotărâri care pot fi recunoscute și că cea de a doua întrebare preliminară este lipsită de obiect, și făcând trimitere la argumentele suplimentare cuprinse în documentul anexat la observațiile prezentate de Krones AG, Gothaer și alții propun totuși Curții să răspundă la primele două întrebări preliminare că articolele 32 și 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că hotărârile privind admisibilitatea și cele de respingere a competenței internaționale ca urmare a existenței unei convenții atributive de competență intră sub incidența noțiunii de hotărâre.

9 — JO 1979, C 59, p. 71, denumit în continuare „Raportul Schlosser".

10 — Document intitulat „Expertiză privind relevanța la nivel european a hotărârilor de respingere a acțiunii pentru motivul necompetenței internaționale în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 și al Convențiilor de la Lugano".

2. Analiza noastră

32. Articolul 32 din Regulamentul nr. 44/2001 definește noțiunea „hotărâre”, în sensul regulamentului menționat, ca fiind „o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, cum ar fi decizie, sentință, ordonanță sau mandat de executare, precum și stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată”.

33. Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, în scopul de a le asigura eficacitatea deplină și o aplicare uniformă pe teritoriul tuturor statelor membre, noțiunile cuprinse în Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în mod uniform și autonom, prin referire, în primul rând, la sistemul și la obiectivele acestui regulament [11]. În consecință, calificarea drept „hotărâre” nu poate să depindă de denumirea actului conform dreptului statului membru de origine sau al dreptului statului membru solicitat. Așadar, putem să considerăm de la bun început că este lipsită de relevanță calificarea drept „hotărâre privind admisibilitatea” reținută în dreptul german.

34. Pe de altă parte, întemeindu-se pe considerentul (19) al Regulamentului nr. 44/2001 conform căruia trebuie asigurată continuitatea privind interpretarea între Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [12] și acest regulament, Curtea a statuat în mod repetat că, întrucât regulamentul menționat înlocuiește Convenția de la Bruxelles în relațiile dintre statele membre, cu excepția Regatului Danemarcei, interpretarea dată de Curte în privința acestei convenții este valabilă și în ceea ce privește Regulamentul nr. 44/2001 atunci când dispozițiile acestuia și cele ale convenției menționate pot fi calificate ca fiind echivalente [13].

35. Or, această situație se regăsește în cazul articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001 care preia definiția care figura la articolul 25 din Convenția de la Bruxelles, pe baza căreia au fost formulate în jurisprudență trei criterii.

36. Primul criteriu este de natură organică. Actul în cauză trebuie să emane de la o instanță, adică de la un organ care a acționat în mod independent în raport cu alte organe ale statului și într-un mod imparțial. Acest criteriu rezultă din chiar modul de redactare a articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001 și a fost amintit în mai multe rânduri în jurisprudența Curții [14].

37. Al doilea criteriu, indisociabil de cel precedent, este de ordin procedural. Acesta impune ca procedura care a precedat adoptarea hotărârii să se fi desfășurat cu respectarea dreptului la apărare. Aplicarea acestui criteriu a determinat Curtea să excludă posibilitatea calificării drept „hotărâre” a măsurilor provizorii și de conservare, care sunt dispuse fără ca partea vizată de acestea să fi fost citată să se înfățișeze și care urmează să fie executate fără să fi fost comunicate în prealabil [15]. Cu toate acestea, Curtea a considerat că, pentru ca o hotărâre să poată fi recunoscută, este suficient ca aceasta să poată face obiectul unei cercetări judecătorești contradictorii înainte de solicitarea recunoașterii sau

11 — Hotărârea din 23 aprilie 2009, Draka NK Cables și alții (C-167/08, Rep., p. I-3477, punctul 19 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 17 septembrie 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, Rep., p. I-8661, punctul 35 și jurisprudența citată).

12 — JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3, denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”.

13 — A se vedea printre altele Hotărârea din 18 octombrie 2011, Realchemie Nederland (C-406/09, Rep., p. I-9773, punctul 38 și jurisprudența citată).

14 — Hotărârea din 2 iunie 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, Rec., p. I-2237, punctul 17), și Hotărârea Mærsk Olie & Gas, citată anterior (punctul 45).

15 — Hotărârea din 21 mai 1980, Denilauler (125/79, Rec., p. 1553, punctul 17).

a executării sale într-un alt stat decât cel de origine, astfel încât a considerat că intră sub incidența noțiunii de hotărâre o hotărâre provizorie adoptată în mod necontradictoriu, dar care poate fi contestată [16], o ordonanță privind somația de plată [17] sau o hotărâre pronunțată în lipsă fără examinarea prealabilă a temeiniciei cererii [18].

38. Al treilea criteriu este material. Hotărârea se caracterizează prin faptul că organul jurisdicțional de la care emană dispune de o putere de apreciere. Acest criteriu presupune efectuarea unei distincții după cum autoritatea are un rol decizional sau se limitează să asigure o funcție mai pasivă care constă, de exemplu, în a lua act de voința părților din proces. Astfel cum a statuat Curtea, „pentru a putea fi calificat drept «hotărâre» [...], actul trebuie să emane de la un organ jurisdicțional [...] *care statuează în temeiul propriei autorități asupra aspectelor care fac obiectul litigiului între părți*[[19]]” [20]. Curtea a dedus de aici că o tranzacție judiciară care are un caracter în esență contractual, în sensul că conținutul său depinde în primul rând de voința părților, nu constituie o hotărâre [21].

39. În jurisprudență nu au fost formulate alte criterii, astfel încât noțiunea de hotărâre poate să includă atât hotărârile pronunțate în proceduri necontencioase, cât și pe cele pronunțate în proceduri contencioase, atât hotărârile prin care se dispun măsuri provizorii [22] sau de conservare, cât și cele care sunt definitive, sau hotărârile care au devenit irevocabile, precum și cele împotriva cărora se mai poate formula o cale de atac.

40. Din moment ce aceste trei criterii sunt întrunite în cazul unei hotărâri, precum cea pronunțată de cour d'appel d'Anvers, prin care instanța se pronunță asupra competenței internaționale, considerăm că acest tip de hotărâre intră sub incidența definiției noțiunii „hotărâre”, în sensul articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001.

41. Această soluție se întemeiază pe textul, pe obiectivele și pe economia generală a acestui regulament.

42. În primul rând, termenii definiției noțiunii de hotărâre pot primi o interpretare extensivă sau, mai bine spus, nerestrictivă, întrucât se referă la „o” hotărâre, indiferent de denumirea sa sau de condițiile de emitere a acesteia, și „este de aplicabilitate generală” [23].

43. Această abordare este confirmată de Rapoartele Jenard și Schlosser la care Curtea a făcut trimitere în repetate rânduri.

44. Astfel, în Raportul Jenard se precizează că definiția include „orice hotărâre indiferent de denumirea acesteia” [24] pronunțată în materie civilă și comercială, și că pot fi recunoscute hotărârile provizorii și hotărârile pronunțate în proceduri necontencioase, fiind lipsit de relevanță aspectul dacă acestea au dobândit sau nu au dobândit autoritate de lucru judecat.

16 — Hotărârea Mærsk Olie & Gas, citată anterior (punctele 50-52).

17 — Hotărârea din 13 iulie 1995, Hengst Import (C-474/93, Rec., p. I-2113, punctul 14).

18 — Hotărârea din 2 aprilie 2009, Gambazzi (C-394/07, Rep., p. I-2563, punctul 23).

19 — Sublinierea noastră.

20 — Hotărârile citate anterior Solo Kleinmotoren (punctul 17) și Mærsk Olie & Gas (punctul 45).

21 — Hotărârea Solo Kleinmotoren, citată anterior (punctul 18).

22 — De exemplu, o hotărâre pronunțată în procedura referitoare la măsurile provizorii. A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 iunie 2002, Italian Leather (C-80/00, Rec., p. I-4995, punctul 41).

23 — *Idem.*

24 — Pagina 42.

45. În mod similar, conform Raportului Schlosser, acest mod de redactare include toate hotărârile, chiar interlocutorii, „privind constatarea sau stabilirea raporturilor juridice dintre părți”[25]. În acest raport, în care se constată că o hotărâre adoptată într-un stat în calitate de hotărâre privind admisibilitatea poate fi o hotărâre pe fond într-un alt stat, se menționează că o constatare a devenit clară pentru grupul de experți, și anume că „[*h*]*otărârile* prin care o acțiune este declarată *inadmisibilă* trebuie să fie recunoscute”[26], și se precizează că, „[d]in moment ce o instanță germană s-a declarat necompetentă, o instanță engleză nu își poate declina propria competență pentru motivul că magistratul german era în realitate competent”[27].

46. În al doilea rând, trebuie să se ia în considerare obiectivele urmărite de Regulamentul nr. 44/2001. Din considerentele (2), (6), (16) și (17) ale regulamentului menționat reiese că acesta are ca obiectiv să asigure libera circulație a hotărârilor pronunțate în statele membre în materie civilă și comercială prin simplificarea formalităților în vederea recunoașterii acestora, precum și a executării lor rapide și simple[28]. În plus, din considerentele (11), (12) și (15) ale regulamentului menționat rezultă că acesta urmărește de asemenea să asigure previzibilitatea instanțelor competente și, prin urmare, securitatea juridică pentru justițiabili, precum și să garanteze buna administrare a justiției și să reducă riscurile apariției unor proceduri concurente[29].

47. Aceste obiective, care se întemeiază pe principiul încrederii reciproce între statele membre, care sunt obligate fiecare să recunoască echivalența hotărârilor judecătorești pronunțate în celelalte state, ar fi serios compromise în cazul în care hotărârile privind competența nu ar fi incluse în cadrul mecanismului de recunoaștere și de executare a hotărârilor judecătorești instituit prin Regulamentul nr. 44/2001.

48. În această privință, trebuie subliniat că ar fi în contradicție directă cu principiul previzibilității și cu cel al bunei administrări a justiției să se admită că, atunci când o instanță a unui stat membru și-a verificat competența, partea care intenționează să conteste hotărârea astfel pronunțată poate să sesizeze instanțele din celelalte state membre, în condițiile în care trebuie să utilizeze căile de atac prevăzute de dreptul primului stat membru.

49. În al treilea rând, această interpretare este confirmată de economia generală a Regulamentului nr. 44/2001 și, în special, de dispozițiile acestuia privind motivele de refuz al recunoașterii hotărârilor străine și de cele menite să reglementeze situațiile de litispendență în vederea prevenirii pronunțării unor hotărâri contradictorii.

50. Enumerarea limitativă a motivelor de refuz al recunoașterii hotărârilor străine exprimă voința de a favoriza recunoașterea acestora, chiar dacă instanța statului membru de origine s-ar fi pronunțat numai cu privire la competența sa.

51. Având în vedere principiul încrederii reciproce care guvernează relațiile dintre statele membre și instituirea unor norme comune în materie de competență pe care toate instanțele statelor membre sunt obligate să le respecte, Regulamentul nr. 44/2001 exclude, în principiu, verificarea competenței instanței statului membru de origine, fie direct, prin verificarea constatărilor de fapt sau a criteriilor privind competența pe care s-a întemeiat această instanță[30], fie indirect, prin intermediul ordinii

25 — Punctul 184.

26 — Punctul 191.

27 — *Idem.*

28 — Hotărârea din 14 decembrie 2006, ASML (C-283/05, Rec., p. I-12041, punctul 23).

29 — Hotărârea din 4 mai 2010, TNT Express Nederland (C-533/08, Rep., p. I-4107, punctul 49).

30 — Articolul 35 alineatele (2) și (3) prima teză din acest regulament.

publice [31], interzicând totodată, în același sens, orice revizuire pe fond a hotărârii străine. Conform Raportului Jenard, „[l]ipsa revizuirii pe fond implică o încredere deplină în instanța statului de origine; această încredere privind temeinicia hotărârii trebuie să privească, în mod normal, și aplicarea normelor în materie de competență de către instanța respectivă” [32].

52. În mod similar, dispozițiile privind soluționarea situațiilor de litispendență se caracterizează prin obligația instanței ulterior sesizate de a-și declina competența în favoarea primei instanțe sesizate atunci când competența acesteia a fost stabilită [33]. În Hotărârea din 9 decembrie 2003, Gasser [34], Curtea a statuat chiar că instanța sesizată ulterior a cărei competență a fost revendicată în temeiul unei clauze atributive de competență trebuie să suspende totuși judecarea cauzei până la momentul în care prima instanța sesizată se declară necompetentă.

53. În opinia noastră, din aceste dispoziții rezultă că Regulamentul nr. 44/2001 include în categoria hotărârilor care pot fi recunoscute acele hotărâri prin care prima instanță sesizată s-a pronunțat cu privire la competența sa, indiferent dacă aceasta s-a declarat competentă sau, dimpotrivă, și-a declinat competența.

54. Soluția se impune atunci când instanța se declară competentă.

55. În cazul în care, în cadrul aceleiași hotărâri, instanța din statul membru de origine s-a declarat competentă și s-a pronunțat asupra temeiniciei cererii, instanța sesizată ulterior nu ar putea reexamina problema competenței și nu ar putea să se declare competentă decât cu prețul unei duble încălcări a principiului lipsei unui control al competenței instanței din statul membru de origine și al interzicerii oricărei revizuiri pe fond a hotărârii străine. Presupunând că instanța din statul membru de origine s-a declarat competentă, dar a decis să suspende judecarea cauzei pe fond, de exemplu, pentru ca părțile care au formulat concluzii exclusiv cu privire la competență să își poată prezenta observațiile, a admite că instanța sesizată ulterior poate reexamina competența ar fi în directă contradicție cu norma privind declinarea competenței prevăzută la articolul 27 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001.

56. În opinia noastră, aceeași soluție trebuie adoptată atunci când instanța își declină competența. Această poziție este susținută de două motive esențiale.

57. Primul motiv este de natură juridică. Hotărârea referitoare la necompetență, prin care se finalizează judecata, prezintă, în raport cu definiția noțiunii „hotărâre”, în sensul Regulamentului nr. 44/2001, aceleași caracteristici ca o hotărâre prin care instanța își recunoaște competența. La fel ca această din urmă hotărâre, ea emană de la un organ jurisdicțional care, deși nu mai are competența de a soluționa litigiul în privința căruia se declară necompetent, exercită totuși în prealabil o competență jurisdicțională minimă prin faptul că se pronunță asupra propriei competențe.

58. Al doilea motiv este de ordin practic. Acesta constă în faptul că recunoașterea hotărârilor prin care se constată necompetența permite prevenirea riscului unui conflict negativ de competență, pe care Regulamentul nr. 44/2001 a urmărit de asemenea să-l evite. Or, un conflict de acest tip ar putea apărea în cazul în care instanța sesizată ulterior ar refuza să recunoască hotărârea pronunțată anterior și s-ar declara necompetentă pentru motivul că prima instanță sesizată ar fi fost competentă.

31 — Articolul 35 alineatul (3) a doua teză din regulamentul menționat.

32 — Pagina 46.

33 — Articolul 27 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001.

34 — C-116/02, Rec., p. I-14693.

59. Acestea sunt motivele pentru care propunem Curții să răspundă la primele două întrebări preliminare că articolele 32 și 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că intră în sfera noțiunii „hotărâre”, în sensul acestui regulament, hotărârea prin care instanța unui stat membru se pronunță asupra competenței sale internaționale, indiferent dacă se declară competentă sau necompetentă, și fără să prezinte importanță aspectul dacă această hotărâre este calificată drept „hotărâre privind admisibilitatea” de dreptul statului membru solicitat.

C – *Cu privire la a treia întrebare*

60. Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 32 și 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că instanța în fața căreia se invocă recunoașterea unei hotărâri prin care instanța unui alt stat membru și-a declinat competența în temeiul unei clauze atributive de competență este obligată să urmeze constatarea privind validitatea acestei clauze care figurează în considerentele hotărârii.

61. Această instanță solicită de asemenea să se stabilească întinderea efectelor produse de hotărârea prin care se constată necompetența și ridică în special problema dacă este ținută de motivarea privind existența și validitatea clauzei de atribuire a competenței în favoarea instanțelor islandeze, ceea ce s-ar opune astfel posibilității ca instanța respectivă să se declare ea însăși competentă.

62. Pozițiile susținute în cursul prezentei proceduri pot fi regrupate în trei teze.

63. În cadrul primei teze, susținute de Krones AG, de Gothaer și alții, precum și de guvernul german, efectul recunoașterii hotărârii este exclusiv negativ, în sensul că vizează exclusiv constatarea privind lipsa competenței internaționale a primei instanțe sesizate. Krones AG susține că respectarea efectelor negative ale hotărârii prin care se constată necompetența trebuie interpretată în sensul unui efect obligatoriu autonom care se limitează la constatarea conform căreia prima instanță sesizată este necompetentă. Orice altă considerație nu ar fi obligatorie pentru instanțele din alte state membre, întrucât nici Regulamentul nr. 44/2001, nici Convenția de la Lugano nu autorizează instanța sesizată cu acțiunea să se pronunțe asupra competenței instanțelor din alte state membre sau din state contractante. În opinia Krones AG, nu se poate admite nicio limitare privind libera verificare a competenței sale de către instanța germană în temeiul articolului 26 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001. În plus, motivele de refuz al recunoașterii menționate la articolele 34 și 35 din acest regulament ar fi inaplicabile în privința hotărârilor care se pronunță asupra competenței. Gothaer și alții au concluzionat în același sens, pentru motivul că regulamentul menționat nu prevede un mecanism de trimitere imperativ de la o instanță la alta și că economia capitolului III al acestui regulament demonstrează că fiecare stat membru decide întotdeauna el însuși dacă instanțele sale sunt competente. În ceea ce privește guvernul german, acesta susține că revine fiecărei instanțe sesizate sarcina de a aprecia, în temeiul dreptului aplicabil pe teritoriul său, validitatea clauzei de atribuire a competenței unei instanțe dintr-o țară terță. În plus, în opinia acestui guvern, dreptul statului membru de origine stabilește limitele efectelor recunoașterii și o hotărâre pronunțată într-un alt stat membru nu poate produce în statul membru solicitat efecte mai extinse decât cele conferite unei hotărâri comparabile pronunțate în acest stat.

64. Guvernul belgian și Comisia susțin o interpretare opusă, potrivit căreia statele membre sunt obligate să recunoască nu numai dispozitivul hotărârii, ci și motivarea hotărârii referitoare la validitatea clauzei atributive de competență. În opinia guvernului belgian, autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri include ceea ce, ca urmare a contestației formulate în fața instanței și supuse dezbaterii contradictorii a părților, constituie, chiar și în mod implicit, temeiul necesar al hotărârii. Comisia consideră că teoria extinderii efectelor trebuie să se aplice fără să fie necesar să se distingă

între situațiile în care hotărârea privind validitatea clauzei atributive de competență are ca rezultat confirmarea sau infirmarea competenței instanței sesizate. În opinia Comisiei, soluția nu poate depinde de aspectul dacă, în temeiul dreptului național al primei instanțe sesizate, constatarea privind validitatea clauzei atributive de competență a devenit sau nu a devenit „definitivă”.

65. În sfârșit, conform unei teze intermediare, susținută de Samskip GmbH, precum și de guvernele austriac și elvețian, fiecare stat membru trebuie să recunoască hotărârile pronunțate de o instanță a unui alt stat membru în ceea ce privește validitatea unei convenții atributive de competență, însă numai atunci când, în temeiul dreptului național al primei instanțe sesizate, constatarea privind validitatea convenției „dobândește autoritate de lucru judecat” sau „produce un efect obligatoriu”. Făcând referire atât la Raportul Jenard, cât și la jurisprudența Curții referitoare la principiul extinderii efectelor [35], guvernele austriac și elvețian consideră că principiul recunoașterii trebuie să aibă drept consecință „să atribuie hotărârilor autoritatea și eficacitatea de care beneficiază în statul în care au fost pronunțate” [36].

66. Suntem de acord cu cea de a doua dintre cele trei teze prezentate. În opinia noastră, hotărârea prin care instanța unui stat membru s-a pronunțat cu privire la competența sa după ce a examinat validitatea și domeniul de aplicare al unei clauze atributive de competență nu este, în cadrul sistemului de recunoaștere și de executare prevăzut de Regulamentul nr. 44/2001, o hotărâre precum celelalte și trebuie, ținând seama de particularitățile acesteia, să producă un efect extrateritorial specific, uniform și autonom.

67. Considerăm că hotărârea prin care se constată necompetența este obligatorie pentru instanța din statul membru solicitat în sensul că aceasta nu poate, fără a pronunța o hotărâre ireconciliabilă cu cea precedentă, să se declare necompetentă pentru motivul că instanța statului membru de origine ar fi competentă. În lipsa acestui efect minim, recunoașterea hotărârii privind necompetența ar fi lipsită de orice conținut. De altfel, Krones AG recunoaște acest efect, însă consideră, nu fără să se contrazică într-o anumită măsură, că hotărârea de respingere a unei acțiuni ca urmare a lipsei competenței internaționale a instanței sesizate nu este o „hotărâre”, în sensul articolului 32 din Regulamentul nr. 44/2001.

68. Considerăm, în plus, că efectul obligatoriu al hotărârii prin care se constată necompetența trebuie să se extindă în mod necesar la constatarea privind validitatea și domeniul de aplicare al clauzei atributive de competență, indiferent de autoritatea de lucru judecat care a fost conferită sau nu a fost conferită acestei constatări în dreptul național al statului membru de origine sau în cel al statului membru solicitat.

69. Ne întemeiem poziția, în primul rând, pe obiectivele Regulamentului nr. 44/2001, în al doilea rând, pe economia generală a dispozițiilor procedurale ale acestui regulament privind competența și, în final, pe principiul protecției jurisdicționale efective.

1. Obiectivele Regulamentului nr. 44/2001

70. Astfel cum am menționat deja la punctul 46 din prezentele concluzii, Regulamentul nr. 44/2001 urmărește să favorizeze încrederea reciprocă în justiția din cadrul Uniunii, să faciliteze recunoașterea și executarea rapidă a hotărârilor judecătorești, să asigure previzibilitatea instanțelor competente și, prin urmare, securitatea juridică pentru justițiabili, să garanteze buna administrare a justiției și să reducă riscurile apariției unor proceduri concurente.

35 — Hotărârea Hoffmann, citată anterior.

36 — Punctele 10 și 11.

71. În opinia noastră, aceste obiective se opun recunoașterii în favoarea instanței în fața căreia se invocă recunoașterea unei hotărâri străine a competenței de a reexamina domeniul de aplicare și validitatea unei clauze atributive de competență în temeiul căreia instanța statului membru de origine s-a declarat necompetentă.

72. Principiul încrederii reciproce între instanțele statelor membre care justifică, printre altele, caracterul automat al recunoașterii hotărârilor străine, limitarea motivelor de nerecunoaștere, excluderea verificării competenței instanței de origine sau lipsa revizuirii pe fond implică, astfel, faptul că orice instanță a unui stat membru consideră hotărârile pronunțate de instanțele din celelalte state membre ca fiind echivalente cu hotărârile sale. Rezultă de aici că, atunci când, pentru a examina propria sa competență, una dintre aceste instanțe având aceeași valoare a trebuit să se pronunțe în prealabil cu privire la validitatea și la domeniul de aplicare al unei clauze atributive de competență, instanța unui alt stat membru în fața căreia se invocă recunoașterea acestei hotărâri nu ar trebui să realizeze o nouă apreciere.

73. Un grad ridicat de încredere reciprocă se impune cu atât mai mult în cazul în care instanțele statelor membre sunt chemate să aplice norme comune în materie de competență directă.

74. În această privință, trebuie subliniat că normele de competență prevăzute la capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001 și cele referitoare la recunoașterea și la executarea hotărârilor judecătorești, care figurează în capitolul III din acest regulament, nu constituie ansambluri distincte și autonome, ci sunt strâns legate [37].

75. Acest lucru a fost evidențiat de Curte atunci când a statuat în mod repetat, în situații de litispendență, că, în cazul în care competența este stabilită direct în temeiul normelor prevăzute de Convenția de la Bruxelles, care sunt comune celor două instanțe, aceste norme pot fi interpretate și aplicate cu aceeași autoritate de fiecare dintre acestea, instanța din statul membru solicitat nefiind, în niciun caz, mai bine plasată pentru a se pronunța decât instanța statului membru de origine [38]. În opinia noastră, egalitatea dintre instanțele statelor membre ale Uniunii, în ceea ce privește normele de competență, stabilește uniformitatea efectelor hotărârilor pronunțate de acestea în temeiul normelor menționate.

76. Deși, în circumstanțe precum cele din acțiunea principală, articolul 23 din Regulamentul nr. 44/2001 referitor la prorogările convenționale de competență nu este aplicabil, întrucât clauza în litigiu atribuie competența unei instanțe a unui stat care nu este membru al Uniunii, trebuie subliniat că Convenția de la Lugano, la care Republica Islanda este parte, prevede la articolul 23 din aceasta o dispoziție echivalentă.

77. În aceste condiții, faptul de a transmite sistemului juridic al instanței din statul membru de origine sau celui al instanței din statul membru solicitat sarcina de a stabili întinderea efectelor conferite hotărârii prin care se constată necompetența ar duce, în cazul în care acest sistem juridic nu ar conferi autoritate de lucru judecat constatării referitoare la validitatea și la domeniul de aplicare al clauzei atributive de competență, la posibilitatea de a permite o nouă examinare a problemei de către instanța solicitată, ceea ce ar fi de natură să afecteze previzibilitatea normelor de competență prevăzute atât de Regulamentul nr. 44/2001, cât și de Convenția de la Lugano și să aducă atingere, în consecință, principiului securității juridice.

37 — Hotărârea din 21 iunie 2012, Wolf Naturprodukte (C-514/10, punctul 25 și jurisprudența citată).

38 — Hotărârile citate anterior Turner (punctul 25 și jurisprudența citată) și TNT Express Nederland (punctul 55).

78. A admite că instanța statului membru solicitat poate să considere nulă clauza atributivă de competență pe care instanța statului membru de origine a recunoscut-o ca fiind valabilă ar fi în directă contradicție cu principiul interzicerii revizuirii pe fond a hotărârii străine, care interzice celei dintâi instanțe să refuze recunoașterea sau executarea hotărârii pronunțate de cea de a doua instanță pentru motivul că s-ar fi pronunțat într-un alt sens.

79. În plus, trebuie subliniat că stabilirea autorității de lucru judecat, pe care fiecare drept național o conferă considerentelor unei hotărâri, constituie un exercițiu care se poate dovedi a fi dificil [39]. Adesea, în situația în care, precum în acțiunea principală, problema competenței este condiționată de o problemă de fond, a lăsa în sfera dreptului național sarcina de a stabili care sunt efectele considerentelor pe baza cărora se soluționează problema de fond generează, așadar, o incertitudine pentru părți în ceea ce privește repartizarea competențelor între instanțele naționale care pot fi sesizate și complică misiunea instanței naționale în fața căreia se invocă recunoașterea.

80. În definitiv, considerăm că obiectivele Regulamentului nr. 44/2001 implică luarea în considerare a considerentelor pe baza cărora s-a soluționat problema de fond de care depinde stabilirea competenței. Un argument suplimentar în favoarea acestei soluții poate fi găsit în economia normelor procedurale cuprinse în acest regulament pe care trebuie să o examinăm în continuare.

2. Economia generală a dispozițiilor procedurale ale Regulamentului nr. 44/2001 referitoare la competență

81. Unul dintre semnele cele mai marcante privind favorizarea de către Regulamentul nr. 44/2001 a liberei circulații a hotărârilor în cadrul Uniunii este principiul conform căruia necompetența instanței statului membru de origine nu este un motiv de refuz al recunoașterii hotărârii pronunțate de aceasta, cu excepția cazurilor enumerate limitativ la articolele 34 și 35 din regulamentul menționat [40]. Din acest principiu rezultă că o hotărâre pe fond poate fi recunoscută chiar dacă a fost pronunțată cu încălcarea normelor comune în materie de competență directă prevăzute în capitolul II din regulamentul menționat și chiar dacă nu a avut loc nicio dezbatere între părți cu privire la competență.

82. Excluderea verificării competenței instanței statului membru de origine implică în mod corelativ o restrângere a competenței instanței statului membru solicitat de a verifica propria sa competență. Astfel, deși instanța națională se poate pronunța numai asupra propriei sale competențe, întrucât Regulamentul nr. 44/2001 nu autorizează verificarea competenței unei instanțe de către instanța unui alt stat membru [41], nu este mai puțin adevărat că hotărârea pronunțată de instanța care decide cu privire la propria competență are în mod necesar drept consecință indirectă afectarea competenței altor instanțe ale Uniunii. Cu alte cuvinte, exercitarea de către o instanță a unui stat membru al Uniunii a misiunii sale de a-și verifica propria competență internațională determină o restrângere a competenței celorlalte instanțe de a-și verifica propria competență. Or, cerința fundamentală de aplicare uniformă a dreptului Uniunii presupune ca întinderea acestei restricții să fie definită în mod uniform, fără ca aceasta să poată varia în funcție de normele naționale de stabilire a locului în care se dobândește autoritatea de lucru judecat.

39 — Subliniem, cu titlu de exemplu, că afirmația care figurează în observațiile Comisiei, potrivit căreia, în Franța, efectul obligatoriu „nu se limitează la dispozitivul hotărârii, ci se extinde la toate elementele indisociabil legate de aceasta din urmă care sunt cuprinse în motivare” este inexactă în raport cu jurisprudența recentă a Cour de cassation (Curtea de Casație) care, într-o hotărâre pronunțată în ședință plenară la 13 martie 2009, a abandonat teoria considerentelor cu caracter decizional și a reținut că autoritatea de lucru judecat privește numai aspectele soluționate în cadrul dispozitivului.

40 — Numai în anumite materii deosebit de sensibile instanța statului membru solicitat poate verifica competența instanței care a pronunțat hotărârea. Astfel, această instanță poate să refuze efectele hotărârii străine numai în cazul încălcării normelor de competență care protejează asiguraţii sau consumatorii ori a normelor de competență „exclusivă” prevăzute în secțiunea 6 din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001 în anumite materii, precum drepturile reale imobiliare sau închirierile unor imobile.

41 — A se vedea în acest sens, în ceea ce privește Convenția de la Bruxelles, Hotărârea Turner, citată anterior (punctul 26).

83. În opinia noastră, un argument în acest sens poate fi găsit la articolul 35 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 care, în cazurile în care, în mod excepțional, instanța în fața căreia se invocă recunoașterea poate verifica competența instanței statului membru de origine, prevede totuși că instanța solicitată este obligată să urmeze constatările de fapt pe baza cărora instanța din statul membru de origine și-a întemeiat competența. Această normă stabilește, așadar, în mod anticipat, încrederea care trebuie acordată constatărilor de fapt făcute de instanța străină, indiferent de autoritatea de lucru judecat care este sau nu este atribuită acestor constatări în dreptul procesual al statului membru de origine sau al celui al statului membru solicitat.

84. În plus, analiza pe care o propunem pare să se impună în raport cu principiul protecției jurisdicționale efective.

3. Principiul protecției jurisdicționale efective

85. Principiul protecției jurisdicționale efective constituie un principiu general de drept al Uniunii care decurge din tradițiile constituționale comune statelor membre și care a fost consacrat la articolele 6 și 13 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950[42].

86. Acest principiu a fost reafirmat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene care, de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, are, potrivit articolului 6 alineatul (1) primul paragraf TUE, „aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor”.

87. Acest principiu implică, printre altele, dreptul oricărei persoane la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege.

88. A nega efectul obligatoriu al hotărârii pronunțate de instanța de origine care a soluționat, înainte de examinarea competenței sale, problema validității și a domeniului de aplicare al unei clauze atributive de competență, ar fi contrar principiului menționat, generând un risc serios de conflict negativ de competență și având drept rezultat o lipsă totală a protecției jurisdicționale. Cu titlu de exemplu, în cazul în care o instanță s-ar declara necompetentă ca urmare a existenței unei clauze de atribuire a competenței unei alte instanțe, aceasta din urmă, dacă consideră clauza nulă, ar putea să se declare, la rândul său, necompetentă. Teza susținută de Krones AG și Gothaer și alții, conform căreia prima hotărâre ar avea ca efect numai să interzică instanței sesizate ulterior să își decline competența sa internațională „pentru motivul că instanța primului stat sesizat ar fi competentă”, pare să conțină de altfel o contradicție internă, prin faptul că impune luarea în considerare a considerentelor pentru care instanța s-a declarat necompetentă, însă neagă în paralel orice efect obligatoriu al acestor considerente.

89. Sintetizând, considerăm că obiectivele Regulamentului nr. 44/2001 și economia generală a dispozițiilor procedurale ale acestui regulament, precum și dreptul la o protecție jurisdicțională efectivă implică concentrarea aprecierii privind validitatea și domeniul de aplicare al clauzei atributive de competență în sarcina unei singure instanțe a Uniunii, astfel încât instanța statului membru solicitat păstrează un drept de examinare numai în cazurile, enumerate limitativ, în care este autorizată să verifice competența instanței statului membru de origine. Rezultă de aici că instanța statului membru solicitat trebuie să fie obligată să urmeze constatarea făcută de instanța statului de origine, chiar și în situația în care aceasta figurează în considerentele hotărârii, indiferent de autoritatea de lucru judecat conferită acestor considerente de sistemele de drept naționale.

42 — A se vedea printre altele Hotărârea din 22 decembrie 2010, DEB (C-279/09, Rep., p. I-13849, punctul 29 și jurisprudența citată).

90. Soluția pe care o propunem nu pare a fi în contradicție cu jurisprudența Curții, care nu s-a pronunțat încă cu privire la hotărârile prin care se decide cu privire la problema competenței.

91. Răspunzând la o întrebare preliminară referitoare la efectele, în ordinea juridică din Țările de Jos, unei hotărâri de obligare la plata unei pensii alimentare pronunțate de o instanță germană și învestite cu formulă executorie în Țările de Jos, Curtea a statuat, în Hotărârea Hoffmann, citată anterior, că „o hotărâre străină recunoscută [...] trebuie să producă în principiu, în statul solicitat, aceleași efecte ca cele pe care le are în statul de origine”[43], nuanțând însă această regulă de principiu prin afirmația conform căreia „o hotărâre străină care a fost învestită cu formulă executorie într-un stat contractant [...] și care poate fi încă executată în statul de origine nu trebuie să fie executată în continuare în statul solicitat atunci când, conform legislației acestui din urmă stat, executarea nu mai poate avea loc pentru motive care nu intră în domeniul de aplicare al Convenției [de la Bruxelles]”[44].

92. Mai recent, în Hotărârea Apostolides, citată anterior, Curtea a reținut că, „deși efectul recunoașterii trebuie să fie, în principiu, că sunt atribuite hotărârilor autoritatea și eficacitatea de care acestea se bucură în statul membru în care au fost pronunțate [...], nu există totuși niciun motiv pentru a acorda unei hotărâri, cu ocazia executării, drepturi pe care nu le are în statul membru de origine [...] sau efecte pe care nu le-ar produce o hotărâre de același tip pronunțată direct în statul membru solicitat”[45].

93. Cu toate acestea, considerăm că această jurisprudență, care privește executarea hotărârilor pronunțate pe fond care trebuie să facă obiectul unei transpuneri în fiecare dintre ordinile juridice naționale, nu poate fi aplicată în privința hotărârilor prin care instanța se pronunță asupra competenței internaționale. Deși caracterul eterogen al ordinilor juridice naționale justifică luarea în considerare a efectului produs de hotărârea respectivă în statul membru de origine, cu excepția cazului în care s-ar modifica soluția, ținând seama, în cazul în care hotărârea produce efecte care sunt necunoscute în statul membru solicitat, de efectele pe care le-ar produce o hotărâre asemănătoare pronunțată în acest stat, hotărârile instanțelor care se pronunță asupra competenței internaționale a acestora în temeiul Regulamentului nr. 44/2001 și al Convenției de la Lugano sunt caracterizate de omogenitatea lor și trebuie, în consecință, să se supună unui regim propriu. Pentru motivele pe care le-am prezentat anterior, aceste instrumente, care stabilesc norme de competență valabile pentru instanțele din toate statele membre, al căror obiectiv este pronunțarea, în cadrul unui anumit litigiu, a unei singure hotărâri care să aibă o aplicabilitate internațională, implică atribuirea unui efect obligatoriu identic și uniform hotărârilor care se pronunță asupra competenței, indiferent de autoritatea de lucru judecat conferită acestor hotărâri în statele membre.

94. Obiecțiile formulate de Krones AG și de Gothaer și alții împotriva acestui efect obligatoriu nu ne conving.

95. Prima obiecție se întemeiază pe faptul că articolul 26 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 și articolul 20 alineatul (1) din Convenția de la Lugano impun fiecărei instanțe sesizate sarcina de a verifica din oficiu propria sa competență internațională. Or, a recunoaște un efect obligatoriu constatării făcute de instanța statului membru de origine referitoare la validitatea și la domeniul de aplicare al clauzei atributive de competență ar avea ca efect împiedicarea instanței statului membru solicitat să efectueze această verificare.

96. Deși constatarea ni se pare exactă, nu tragem din aceasta aceleași concluzii precum Krones AG și Gothaer și alții. Articolul 26 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 este considerat o dispoziție de protecție a pârâtului cu domiciliul pe teritoriul Uniunii care are dreptul să invoce normele de competență întemeiate pe dreptul Uniunii. Cu toate acestea, intervenția unei prime instanțe însărcinate

43 — Punctul 11.

44 — Punctul 18.

45 — Punctul 66. A se vedea de asemenea Hotărârea din 13 octombrie 2011, Prism Investments (C-139/10, Rep., p. I-9511, punctul 38), și Hotărârea din 26 aprilie 2012, Health Service Executive (C-92/12 PPU, punctul 142).

să aplice normele în cauză garantează respectarea dreptului său și face inutilă intervenția unei alte instanțe a unui stat membru al Uniunii. Pe de altă parte, trebuie subliniat că, în cazul în care constatarea instanței de origine referitoare la validitatea și la domeniul de aplicare al clauzei atributive de competență ar fi fost preluată în dispozitivul hotărârii, aceasta ar fi fost obligatorie pentru instanța în fața căreia se invocă recunoașterea hotărârii.

97. Nici a doua obiecție, întemeiată pe faptul că refuzul recunoașterii în conformitate cu articolele 34 și 35 din Regulamentul nr. 44/2001 ar fi lipsit de sens în ceea ce privește o hotărâre prin care se constată necompetența, nu ni se pare convingătoare. Astfel, considerăm că, din moment ce efectul recunoscut hotărârilor prin care se constată necompetența nu este exclusiv negativ, refuzul recunoașterii nu este lipsit de consecințe juridice. De exemplu, în cazul în care o instanță belgiană, sesizată cu o acțiune având ca obiect plata unei chirii de către chiriașul unui imobil situat în Germania, s-ar fi declarat necompetentă după ce a considerat valabilă o clauză a contractului de închiriere de atribuire a competenței instanțelor islandeze, instanța germană, chemată să se pronunțe cu titlu incidental cu privire la recunoașterea hotărârii belgiene, ar trebui să refuze recunoașterea acestei hotărâri în temeiul dispozițiilor articolului 35 alineatul (3) coroborate cu cele ale articolului 22 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001.

98. Acestea sunt motivele pentru care propunem să se răspundă la cea de a treia întrebare preliminară că articolele 32 și 33 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretate în sensul că, în cazul în care instanța statului membru de origine s-a declarat necompetentă după ce s-a pronunțat în prealabil, în cadrul considerentelor hotărârii, cu privire la validitatea și la domeniul de aplicare al unei clauze atributive de competență, instanța statului membru solicitat este obligată să urmeze această constatare, indiferent de autoritatea de lucru judecat care îi este conferită de dreptul statului membru de origine sau de dreptul statului membru solicitat, cu excepția cazurilor în care articolul 35 alineatul (3) din regulamentul menționat permite acestei instanțe să verifice competența instanței statului membru de origine.

V – Concluzie

99. Având în vedere elementele care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Landgericht Bremen după cum urmează:

Articolele 32 și 33 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretate în sensul că:

— intră în sfera noțiunii „hotărâre”, în sensul Regulamentului nr. 44/2001, hotărârea prin care instanța unui stat membru se pronunță asupra competenței sale internaționale, indiferent dacă se declară competentă sau necompetentă, și fără să prezinte importanță aspectul dacă această hotărâre este calificată drept „hotărâre privind admisibilitatea” de dreptul statului membru solicitat;

— în cazul în care instanța statului membru de origine s-a declarat necompetentă după ce s-a pronunțat în prealabil, în cadrul considerentelor hotărârii, cu privire la validitatea și la domeniul de aplicare al unei clauze atributive de competență, instanța statului membru solicitat este obligată să urmeze această constatare, indiferent de autoritatea de lucru judecat care îi este conferită de dreptul statului membru de origine sau de dreptul statului membru solicitat, cu excepția cazurilor în care articolul 35 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001 permite acestei instanțe să verifice competența instanței statului membru de origine.